ĽUDOVÝCHOVNÁ A LITERÁRNA ČINNOSŤ JÁNA ANDRAŠČÍKA V KONTEXTE LITERATÚRY SLOVENSKÉHO NÁRODNÉHO OBRODENIA

Pavol MARKOVIČ

Protialkoholická spisba a agitácia bola v období národného obrodenia typickou spolkovou a ľudovýchovnou aktivitou. Bola o to naliehavejšia, ak je situovaná v kontexte romantického chápania širokej ľudovej vrstvy obyvateľstva ako istého základu – cez jej najvyššie prejavy – národnej kultúry. Ak do istého času v slovenskom obrodeneckom prúde, najmä v období romantizmu a jeho preferencie idealistickej filozofie vládlo zároveň idealizovanie tohto základu kultúry, stala sa pochopiteľnou takáto ľudovýchovná snaha elít zabrániť napr. alkoholizmu ako faktoru výrazne oslabujúcemu koherenciu a schopnosti národného spoločenstva. Preto sa tieto aktivity stali v istom zmysle neoddeliteľnou súčasťou ich programu a množstvo obrodencov popri literárnej tvorbe a rôznej organizačnej činnosti prispieva aj k tejto aktivite.[1]

Ján Andraščík pôsobil najmä v regióne východnej časti Slovenska[2] (Košice, Bardejov) a táto oblasť sa vyznačovala výraznou tendenciou k stupňovaniu problémov spojených

[1] Tento typ ľudovýchovnej spisby pripomína, aj keď neanalyzuje napr. Jaroslav Vlček vo svojom diele *Dejiny literatúry slovenskej*. Pripomína, že v čase od polovice 19. storočia sa rozvíja „súrne potrebná literatúra protipálenčená (Hodžova kázeň „Něpi pálenku to je nězabi“ a Kuzmányho duchovná reč „Z konečnjeho zahynutia“ atď., obidve v Banskej Bystrici 1845; od Jozefa Andraščíka, katol. kňaza v Bardejove „Šenk pálenčený“, najprv rusínsko-slovensky, potom, od Hodžu prerobený, 1845 v Banskej Bystrici Štúrovou slovenčinou; od Julia Plošica „Opilci nepriatelia kríža Krista“, tamže r. 1846; od Jozefa Hurbana „Slovo o spolkách miernosti a školách nedeľních“, tamže 1846; od Štefana Závodníka „Hlas pastýrský, kterí pri založení preužitečného braterstva strízlivosti uprostred svých oveček v čas najsvrchovanejší vyzdvihnul“ v Bratislave 1847).“ Bližšie: VLČEK, Jaroslav. *Dejiny literatúry slovenskej*. Bratislava: Slovenské vydavateľstvo krásnej literatúry, 1953, s. 136.

[2] V odbornej literatúre sa stretávame napr. s takouto deskripciou situácie: „Najmä v druhej polovici 19. a na začiatku 20. storočia Prešov, rovnako ako celý región Šariša, patril medzi významné centrá liehovarníctva nielen v rámci dnešného Slovenska, ale i celého Uhorska. V tomto období v priestore Šariša pôsobilo nielen niekoľko desiatok menších poľnohospodárskych liehovarov, ale vznikla tu na začiatku 20. storočia aj veľká, moderne vybavená rafinéria liehu.“ Bližšie pozri: DERFIŇÁK, Patrik. K dejinám výroby liehovín v Prešove v rokoch 1918 – 1945. In: *Zborník vedeckých prác katedry ekonómie a ekonomiky ANNO 2011*. Ed. Rastislav Kotulič. [elektronický zdroj]. Prešov: Prešovská univerzita v Prešove, 2011, s. 335. ISBN 978-80-555-0415-5. [online] [cit. 2015-12-10] http://www.pulib.sk/web/kniznica/elpub/dokument/Kotulic14/subor/28.pdf.

s nárastom užívania alkoholu a prítomnosťou rôznych sociálnych problémov.[3] Tento autor je dobrou ukážkou významnej dimenzie činnosti dobovej intelektuálnej elity.

Tento typ literatúry – aj keď z literárnoestetického hľadiska má skôr komplementárnu funkciu a periférnu pozíciu vzhľadom na zásadné diela autorov a činiteľov v kontexte slovenského národného obrodenia – je ukážkou toho, ako sa v malých a prakticky orientovaných aktivitách ako je ľudovýchovná činnosť realizujú a využívajú schopnosti a možnosti umeleckej tvorby a literatúry. Zároveň je príkladom funkčnej zaťaženosti umeleckého textu mimoliterárnymi zámermi,[4] pričom však hodnota diela ňou nie je negovaná.

Dramatické dielo Jána Andraščíka *Šenk palenčeny* bolo ako reprezentácia ľudovýchovnej agitácie u tohto autora známe, rozšírené a docenené už vo svojej dobe. Andraščík vyvolal týmto dielom záujem dokonca aj u českých obrodencov. Celkove bolo dielo medzi obrodencami, ale aj v školách dobre prijímané.[5] Sám Ľudovít Štúr uverejnil na pokračovanie rozsiahly článok o spolkoch miernosti.[6] Jána Andraščíka spomína síce len na jednom mieste,[7] no na základe poznania jeho činnosti a príspevkov prichádza až k istému konkrétnemu programu a súboru zásad v boji s decimujúcim neduhom.[8] Štúr hovoril

---

[3] O situácii v oblasti výroby a spotreby liehovín v regióne Šariša v druhej polovici 19. storočia pojednávajú aj novšie práce spracúvajúce archívne materiály s informáciami o stave a dynamizácii výroby liehovín v tomto regióne. Uvádzajú napr. údaj, že „v roku 1874 sa tak napríklad v rámci evidencie priemyselných podnikov na území Šarišskej stolice uvádzali viac ako tri desiatky menších poľnohospodárskych liehovarov.“ Bližšie pozri: DERFIŇÁK, Patrik. Priemyselná rafinéria liehu v Prešove a jej činnosť v rokoch 1903 – 1945. In: *Annales historici Presovienses*, č. 1/2011, roč. 11, s. 91. ISSN 1336-528.

[4] Pre túto funkčnú zaťaženosť a viacrozmernosť protialkoholickej spisby sa nestávajú jej jednotlivé texty primárne predmetom záujmu literárnej estetiky, ale sú skúmané predovšetkým z historického, literárnohistorického a filologického aspektu. Jazykovedec Peter Karpinský v analýze vzdelávacieho a osvetárskeho spisu *Zatraceňja a spaseňja* zo štúrovského obdobia píše, že práce antialkoholického zamerania vychádzali na Slovensku v tomto období pomerne často. Pozri bližšie: KARPINSKÝ, Peter. Operátory na rozširovanie a rozvíjanie výpovede v texte *Zatraceňja a spaseňja* zo štúrovského obdobia. In: *Spojky a spájacie prostriedky v slovenčine*. Bratislava: VEDA, vydavateľstvo Slovenskej akadémie vied, 2013, s. 264. ISBN 978-80-224-1303-9.

[5] V literatúre sa uvádza, že na „mnohých školách žiaci vedeli zo Šenku celé dialógy naspamäť.“ Bližšie pozri SEDLÁK, Imrich. *Ján Andraščík*. Košice: Východoslovenské vydavateľstvo, 1965, s. 27.

[6] Článok vychádzal na pokračovanie v číslach 7 – 11. Bližšie: ŠTÚR, Ľudovít. Spolki miernosti. In: *Slovenské národné noviny*, roč. 1, č. 7 – 11/1845.

[7] ŠTÚR, Ľudovít. Spolki miernosti. In: *Slovenské národné noviny*, roč. 1, č. 11/1845, s. 1.

[8] Ľudovít Štúr v závere svojho článku prináša persuazívny rétorický apel: „Čas je tu, krajaňja a rodáci, čas je tu abi sme i mi starje hrjechi odkladali a to čo nám dobrjeho podáva prijímali, čas je tu, abi sme i mi pekňejšje, šlechetňejšje jako dosjal pred svetom sa postavili, čas je tu, abi sme sa sami nad sebou zlutuvali! Máme tú

o rabstve, otroctve vo viacerých významoch, teda nielen o konkrétnom probléme alkoholizmu, ale o prekonaní otroctva aj v kontexte dejín celého národa.

Krátky pohľad na život Jána Andraščíka (6. august 1799, Lipovce – 24. december 1853, Bardejov) ponúka takýto obraz: študoval v Pešti na peštianskom všeobecnom seminári, kde vynikal. Stal sa profesorom francúzskeho jazyka, asistentom pre úvod do nového zákona a zástupcom dozorcu v seminári. Oboznamoval sa aj so zdravotníckou literatúrou a bol ošetrovateľom. Už z týchto informácií vidno aj praktický rozmer jeho snáh a pôsobenia ako katolíckeho kňaza. Roku 1821 získal doktorát teológie. Ďalším jeho pôsobením bola práca na mieste vychovávateľa v rodine grófa Krištofa Almássyho. Neskôr bol profesorom dogmatiky v biskupskom seminári v Košiciach a potom bol preložený do Bardejova.[9]

Za najvýznamnejšiu príčinu neúnosných hospodárskych pomerov pokladá Andraščík okrem neúrody a úžerníctva práve alkoholizmus – teda uvedomuje si situáciu a jej príčiny v širších kontextoch. Uvádza sa napr., že v polovici 19. storočia len v Šarišskej stolici bolo 32 liehovarov a pivovarov a 365 hostincov.[10] Andraščík a iní na to reagovali zakladaním spolkov triezvosti, v toto prípade založením spolku pomenovaného Braterstvo krescanskej trižbosci. Konkrétne úspechy v tomto zápase a presvedčivosť Andraščíkovho pôsobenia dokladajú aj takéto záznamy: S. B. Hroboň v časopis Květy v roku 1849 píše o diele Šenk palenčeny, že „*výborně v lidu působí. V jedné vesnici prý v zemplínské stolici hned po přečtení knihy této, lid se na krčmu obořil a sudy palenčené roztřískal*.“ To je len jedna z pozitívnych reakcií na tento spis z radov ďalších slovenských obrodencov. Zo slovenských predstaviteľov obrodenia s Andraščíkom komunikovali napr. Martin Hamuljak a M. M. Hodža dokonca preložil jeho činohru *Šenk palenčeny* do štúrovskej slovenčiny.

---

náďeju že do novín naších správi jedna po druhej o pokrokoch našich, o vislobodzuvaňí sa našom s rabstva pijanskjeho prichádzať budú: prímeme ích s vďačnosťou, ohlásime s radosťou.“ s. 42, resp. 2. Štúrove slová možno samozrejme chápať v širšom kontexte a oslobodenie spod rabstva sa tak netýka iba jedného neduhu, ale oslobodenia národa ako takého. Bližšie: ŠTÚR, Ľudovít. Spolki miernosti. In: *Slovenské národné noviny,* roč. 1, č. 11/1845, s. 2.

[9] SEDLÁK, Imrich. *Ján Andraščík*. Košice: Východoslovenské vydavateľstvo, 1965, s. 7-10.

[10] SEDLÁK, Imrich. *Ján Andraščík*. Košice: Východoslovenské vydavateľstvo, 1965, s. 13.

Tieto ľudovýchovné aktivity s praktickým dosahom a „rozhýbaním“ ľudovej vrstvy sa stali v očiach vrchnosti problematické.[11] Uhorská námestná rada preto dala zhabať náklad tejto ľudovýchovnej divadelnej hry.[12]

Dielo *Šenk palenčeny* (1844) je označované za ľudovýchovnú činohru. Predstavuje jeden z mála dramatických útvarov v tejto fáze národnoobrodeneckej literatúry a zároveň je o čosi viac príznakový ako iné takéto diela, čo je dané jeho špecifickou funkciou. V podstate nadväzuje na neustále prítomné didaktické, výchovné, poučné a orientujúce texty zo skoršej fázy slovenskej literatúry národného obrodenia, ale v čomsi je ozvenou aj starších, barokových didaktických textov, realizovaných však v literárnom druhu epiky, resp. lyrickoepickej, didakticko-reflexívnej poézie. Ján Andraščík ako motto svojho textu použil rovnaký citát ako dávnejšie pred ním H. Gavlovič na začiatku *Valaskej školy mravúv stodoly* (1755) . Ide o známy verš z básne rímskeho poeta Horatia: „*Omne tulit punctum, qvi miscuit utile dulci*.“ Andraščík ho tlmočí do nárečovej podoby takto: „*Visoko vyhral, htori sladkost s osožnoscu pomišal.*“[13] V literárnej histórii nie je zmienka o tom, či Andraščík odkazuje na Gavloviča (taktiež katolíckeho kazateľa), no je možné uvažovať, že takéto nadväzovanie nejde proti logike a kontextu Andraščíkovho literárneho a ľudovýchovného pôsobenia. Situácia okolo rozvoja ľudovýchovných a didaktických textov – odvodenie ich zásad ešte z antickej poetiky je niečo, čo sprevádza tento typ textov v tomto období veľmi často. Ďalší významný ľudovýchovný spisovateľ, Juraj Fándly vo svojej poučnej, didaktizujúcej knihe Dúverná zmlúva medzi mníchem a diáblem (1789) používa rovnaký Horatiov citát, ale v rozšírenej verzii, keďže jeho kniha je primárne určená študujúcim katolíckym kňazom, ovládajúcim latinčinu. Nejde len o výstižnosť antického citátu pre zvolenú autorskú stratégiu a mimoliterárny zámer týchto textov, ale o ilustráciu pretrvávajúcej receptívnej povahy

[11] Pozitívny vzťah J. Andraščíka k ľudu približuje aj úvaha Ondreja Halagu: „Andraščik zasvätil celý svoj život ľudu, z ktorého pošiel. Z jeho sporov s „bardyjovskými pánmi“ usudzujeme, že netrpel džentríckou megalomániou a nedostatkom pokrokovosti. O jeho sociálnej ľudomilnosti, hraničiacej skoro až s ľahkomyseľnou márnotratnosťou, o jeho srdečnom neafektovanom styku s jednoduchými ľuďmi, bez akýchkoľvek spoločenských škrupulí, vie rodinná tradícia kopu historiek.“ Bližšie: HALAGA, Ondrej R. Andraščíkov Šenk palenčeny z r. 1845. In: *Svojina*. roč. II., č. 3 – 5, Košice 1948, s. 81.

[12] SEDLÁK, Imrich. *Ján Andraščík*. Košice: Východoslovenské vydavateľstvo, 1965, s. 20.

[13] ANDRAŠČÍK, Ján. Šenk Palenčeny. In: SEDLÁK, Imrich. *Ján Andraščík*. Košice: Východoslovenské vydavateľstvo, 1965, s. 35.

slovenskej literatúry. Ide o textovú stratégiu komplementárneho a synergického pôsobenia dvoch navonok protichodných kvalít a rovín: závažného etického a informačného jadra textu a odľahčujúcich (niekedy komických, niekedy až ironických) prvkov v texte pomáhajúcich komunikovať a preniesť spomenuté jadro a didaktickú intenciu. V zásade je vzťah tejto tendencie obsahu (náučnej, etickej časti výpovede) a ozvláštňujúcich prostriedkov vzťahom hierarchickým a inštrumentálnym. Vnímanie týchto textov nie je teda v duchu estetického autonomizmu, ale inštrumentálnosti múzickej, tvarovej, ozvláštňujúcej roviny textu.

Šenk palenčeny je teda dramatický text funkčne determinovaný vonkajšími mimoestetickými zámermi a je súčasťou širšej osvetovej a ľudovýchovnej činnosti. Toto je príkladom zaujímavého prieniku literárneho a mimoliterárneho diania. Estetické parametre tejto drámy nie sú zanedbateľné, aj keď nejde o hru vyzdvihnutú na vyššiu estetickú úroveň napr. mierou irónie ako je to v kriticko-ironických hrách Jána Chalupku. Estetická účinnosť pramení z iných zdrojov – najmä z ľudovosti pri tvorbe postáv, empirickosti a následnej generalizácie pri ich zostavovaní a napokon – aj keď hra vychádza prvý raz v roku 1844, teda v čase nástupu dlhého doznievania romantickej estetiky v slovenskej literatúre – z typizovania, ktoré má už realistické črty. Ide o akési protorealistické modelovanie ľudových postáv, no to nie je spôsobené akýmsi uvedomelým autorským programom smerujúcim prípadne k realistickému zobrazovaniu, ale zámermi jednak kriticky zobraziť, a zároveň snahou reálne, nielen symbolicky (ergo romanticky) apelovať na kolektív aj jednotlivcov. Pri snahe o vykreslenie presvedčivých, teda empiricky podložených, typov dochádza v istej vrstve textu k šablónovitosti, konkrétne vo vymedzení typu reprezentujúceho bezškrupulózne využívanie ľudového, naivného, dôverčivého a často zúfalého človeka. Stereotyp žida, krčmára, obchodníka, úžerníka, manipulátora neobišiel ani tento dramatický text, podobne ako krátke prózy J. Záborského. Nejde o priamy antisemitský postoj, ale skôr o koreláciu skupinovej príslušnosti a istého typu prospechárskeho správania.

Z charakteristík postáv v *Šenku palenčenom* vyplýva aj istá predstava o vlastnostiach ľudového spoločenstva. Okrem ľudí z rôznych príčin ľahko prepadajúcich neduhu alkoholizmu sú v ňom aj ľudia, ktorí sú otvorení rôznym argumentom – či už ekonomickému (ožobračovanie už aj tak málo majetných), náboženskému (alkohol vedie k porušeniu

prikázaní[14]), ale aj konfesionálnemu (stereotypná polarita žid oslabujúci kresťana). Argumentácia samozrejme osciluje medzi racionálnymi (napr. ekonomickými argumentmi proti alkoholizmu), cez iracionálne (konfesionálna nedôvera) až k nadstavbovým – vízia lepšieho života tu a teraz, ako neotrávený a neožobračený človek aj spoločenstvo. Autor teda vyjadruje dôveru k zmene ľudu na základe viac-menej racionálneho pôsobenia, samozrejme v dimenziách jeho schopností a sedliackeho rozumu. Tým sa líši od skeptickejšieho, ale podobné otázky riešiaceho J. Záborského,[15] najmä v jeho próze *Dva dni v Chujave* (1873).

Optimistický pohľad J. Andraščíka na ľud predstavujú napr. postavy ako Dzura, ktorý tlmočí v podstate autorské náhľady na sociálne a „vôľové" problémy ľudového človeka. Boj proti alkoholizmu tu nie je samoúčelný (hoci aj tak záslužný), ale je indikátorom etickej spôsobilosti ľudu, resp. národa. Ďalšími pozitívnejšie vykreslenými postavami sú rôzni remeselníci, na ktorých apel a argumentácia pôsobia presvedčivo. V tejto dráme sa teda zrkadlí aj predstava o nenásilnej možnosti vedenia ľudu k zmenám. Najdôležitejšie argumenty prednáša v akomsi zhrnutí postava veľmi tradičná – pleban, a to formou kázne.

Konkrétnymi poetologickými parametrami dramatického textu je využitie prostriedkov folklórnych a ľudu blízkych, čo je ďalšia determinácia funkciou a adresátom textu. Takou je napr. viazaná reč s najjednoduchším typom združeného rýmu, deklamačný charakter veršov dosahovaný ich pravidelným rozčlenením na dve časti pomocou dierézy. Druhým momentom estetickej štruktúry textu je využitie ľudového jazyka – aj nárečovosť, aj lexika a samotné idey sú pre ľud zrozumiteľné, teda živé. Realistickosť pri modelovaní postáv a tvorbe typov je dosahovaná práve pomocou jazyka, ktorý ich charakterizuje viac ako činy.

Estetická povaha tejto činohry je akousi pridanou hodnotou, možno nie priamou autorskou intenciou, ale prostriedkom, tak, ako to je časté v didaktickej a ľudovýchovnej či osvetovej tvorbe, no je o to cennejšia a presvedčivejšia.

---

[14] ANDRAŠČÍK, Ján. Šenk palenčeny. In: SEDLÁK, Imrich. *Ján Andraščík*. Košice: Východoslovenské vydavateľstvo, 1965, s. 65.

[15] MARKOVIČ, Pavol. Poetologické parametre prozaických textov Jonáša Záborského. In: *Špecifiká kultúrneho a spoločenského vývoja východného Slovenska*. Prešov: Filozofická fakulta Prešovskej univerzity v Prešove, 2012, s. 214-221. ISBN 978-80-555-0739-2.

Ján Andraščík sa originálnym spôsobom zapojil aj do jazykového vývinu v prvej polovici 19. storočia. Jeho hra vyšla prvýkrát napísaná v šarišskom nárečí a neskôr bola preložená do spisovnej slovenčiny M. M. Hodžom.

Význam jeho tvorby a činnosti tkvie v reálnom ľudovýchovnom pôsobení (sú doložené úspechy v spolkoch miernosti, spoluorganizovaných J. Andraščíkom), v prepojení regionálneho východoslovenského obrodeneckého pôsobenia s centrom, v prepojení ľudovýchovného a umeleckého, resp. literárneho a praktického, a napokon vo vývinovom aspekte drámy a literatúry národného obrodenia, ocitajúcej sa na ceste k protorealizmu. Z literárnoestetického hľadiska je teda zaujímavý najmä živý jazyk a tvorba literárnych typov.

Činnosť Jána Andraščíka bola vyzdvihovaná aj ústrednými postavami obdobia slovenského národného obrodenia. Ľudovít Štúr uvádza Andraščíka ako jedného z kľúčových aktivistov protialkoholického hnutia toho času.[16] Podobne o čosi neskôr Jozef Miloslav Hurban v spise Slovo o spolkách mjernosti a školách nedeľních píše, že „*Pan Pleban Bardiovskí Andrasčík, povestní Spisuvatel „Šenku Páleňečnjeho“ už v okolú svojom mnohje ťisíce odcudziu pálenjemu, od Zemplinskej Stolice bou požjadaní o rečení svuoj spis a stáva sa centrumom celích tích horních strán v tomto híbaňú. A Orava — tato Orava naša, nešťasná pálením je skoro celá na nohach! Tuná sa luteránski aj katolícki kňazja opravdovím otcovskím duchom vjedno spojili proťi tej nákaze palenčenej*“.[17] Postup proti alkoholizmu prekonáva konfesionálne hranice a je príkladom takejto funkčnej „integrácie“ síl rôznych častí formujúcej sa obrodeneckej inteligencie. Aj keď sa Ján Andraščík v iných písomných prácach výraznejšie nerealizoval, jeho ľudovýchovná činohra *Šenk palenčeny* ukazuje jeho pochopenie širokých vrstiev a ich problémov a prezentuje jeho tendenciu k integračnému, napr. sociálne senzitívnemu a multinacionálnemu zobrazeniu spoločnosti v texte.

[16] ŠTÚR, Ľudovít. Spolki miernosti. In: *Slovenské národné noviny*, roč. 1, č. 11/1845, s. 1.
[17] HURBAN, Jozef Miloslav. *Slovo o spolkách mjernosti a školách nedeľních*. Banská Bystrica, 1846, s. 69.

Zoznam bibliografických odkazov

Literatúra

DERFIŇÁK, Patrik. Priemyselná rafinéria liehu v Prešove a jej činnosť v rokoch 1903 – 1945. In: *Annales historici Presovienses*, č. 1/2011, roč. 11, s. 91. ISSN 1336-528.

HALAGA, Ondrej R. Andraščíkov Šenk palenčeny z r. 1845. In: *Svojina*. roč. II., č. 3 – 5, 1948, s. 79-88.

HURBAN, Jozef Miloslav. *Slovo o spolkách mjernosti a školách nedeľních*. Banská Bystrica, 1846, s. 69.

KARPINSKÝ, Peter. Operátory na rozširovanie a rozvíjanie výpovede v texte Zatraceňja a spaseňja zo štúrovského obdobia. In: *Spojky a spájacie prostriedky v slovenčine*. Bratislava: VEDA, vydavateľstvo Slovenskej akadémie vied, 2013, s. 264-283. ISBN 978-80-224-1303-9.

MARKOVIČ, Pavol. Poetologické parametre prozaických textov Jonáša Záborského. In: *Špecifiká kultúrneho a spoločenského vývoja východného Slovenska*. Prešov: Filozofická fakulta Prešovskej univerzity v Prešove, 2012, s. 214-221. ISBN 978-80-555-0739-2.

POTÚČEK, Juraj. *Súpis slovenskej protialkoholickej literatúry*. Bratislava: Slovenský abstinentný sväz, 1948. 34 s.

RIZNER, Ľudovít. *Bibliografia písomníctva slovanského na spôsob slovníka od najstarších čias do konca r. 1900. I. diel*. Martin: Matičná správa, 1929, s. 33-34.

SEDLÁK, Imrich. *Ján Andraščík*. Košice: Východoslovenské vydavateľstvo, 1965.

ŠTÚR, Ľudovít. Spolki miernosti. In: *Slovenské národné noviny*, roč. 1, č. 7 – 11/1845.

VLČEK, Jaroslav. *Dejiny literatúry slovenskej*. Bratislava: Slovenské vydavateľstvo krásnej literatúry, 1953, s. 136.

Online zdroje

DERFIŇÁK, Patrik. K dejinám výroby liehovín v Prešove v rokoch 1918 – 1945. [online] In: *Zborník vedeckých prác katedry ekonómie a ekonomiky ANNO 2011*. Ed. Rastislav Kotulič. [elektronický zdroj]. Prešov: Prešovská univerzita v Prešove, 2011, s. 335. ISBN 978-80-555-0415-5.
[cit. 2015-12-10]. Dostupné na internete:
http://www.pulib.sk/web/kniznica/elpub/dokument/Kotulic14/subor/28.pdf.

Summary
Educational and literary work of Ján Andraščík in the context of the Slovak national

Temperance literature and agitation was in the period of national revival typical educational activity. This type of literature – albeit from literary aesthetics point of view it has rather complementary functions and peripheral position with regard to major works of artists and actors in the context of the Slovak national revival – is an example of how small and practically oriented activities such as folk-educational activity carried out and use of competences and possibilities for artistic creation and literature. Combating alcoholism overcome denominational boundaries and is an example of such functional "integration" of forces of different parts of the forming revivalist intelligentsia. Folk drama Šenk palenčeny shows author´s understanding and broad segments of their problems and presents a tendency towards the integration and socially sensitive description of multinational society.

Mgr. Pavol Markovič, PhD.